

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2022/110

Karar Sayısı : 2023/115

Karar Tarihi : 22/6/2023

R.G.Tarih-Sayı : 19/9/2023-32314

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 129 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 1/7/2022 tarihli ve 7417 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga ek 70. maddesinin yeniden düzenlenen ikinci fıkrasında yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ibaresinin,

B. 29. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 27. maddesine eklenen üçüncü fıkranın,

C. 47. maddesiyle 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...dört yılı..." ibaresinin "...sekiz yılı..." şeklinde değiştirilmesinin,

Ç. 50. maddesiyle 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 15. maddenin (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) numaralı fıkralarının,

D. Geçici 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "...üçüncü fıkrası..." ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 5., 7., 10., 13., 17., 20., 23., 35., 42., 49., 61., 73., 90. ve 128. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 2. maddesiyle 5434 sayılı Kanun'un yeniden düzenlenen mülga ek 70. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile ikinci fıkrası şöyledir:

"b) (Yeniden düzenleme:1/7/2022-7417/2 md.) Zam, tazminat ve ödenekler ile benzeri ödemeler toplamına karşılık gelmek üzere en yüksek Devlet memuru aylığı (ek gösterge dahil) brüt tutarının;

- Ek göstergesi 8400 ve daha yüksek olanlarda % 255'ine,

- Ek göstergesi 7800 (dahil) - 8400 (hariç) arasında olanlarda % 215'ine,

- Ek göstergesi 7000 (dahil) - 7800 (hariç) arasında olanlarda % 195'ine,

- Ek göstergesi 5400 (dahil) - 7000 (hariç) arasında olanlarda % 165'ine,

- Ek göstergesi 3600 (dahil) - 5400 (hariç) arasında olanlarda % 145'ine,

Esas Sayısı : 2022/110
Karar Sayısı : 2023/115

- Ek göstergesi 2800 (dahil) - 3600 (hariç) arasında olanlarda % 85'ine,
- Diğerlerinde % 55'ine,

tekabül eden miktarı, emeklilik keseneğine ve kurum karşılığına tabi tutulur.

(Yeniden düzenleme:1/7/2022-7417/2 md.) Birinci fıkradaki oranları, ayrı ayrı veya birlikte üç katına kadar artırmaya, yukarıdaki ek gösterge gruplarını değiştirmeye ve personel kanunlarında yer alan ek göstergelerin artırılması halinde gruplardaki ek göstergeleri yeniden düzenlemeye **Cumhurbaşkanı** yetkilidir.”

2. 29. maddesiyle 1512 sayılı Kanun'un üçüncü fıkranın eklendiği 27. maddesi şöyledir:

“Atama usulü:

Madde 27 – (Değişik: 16/11/1989 - 3588/2 md.)

Birinci sınıf noterliğe birinci sınıf, ikinci sınıf noterliğe birinci veya ikinci sınıf, üçüncü sınıf noterliğe birinci, ikinci veya üçüncü sınıf noterler arasından, 22 nci maddeye göre yapılan ilanları izleyen bir ay içinde başvuran isteklilerden birisi, Adalet Bakanı tarafından atanır. Noterlik belgesi sahiplerinin üçüncü sınıf bir noterliğe atanabilmesi, üçüncü veya daha üst sınıf noter isteklilerin bulunmamasına bağlıdır. İkinci ve üçüncü sınıf noterliklere atamada bir üst sınıftan olan noterlerin atanma isteği diğer isteklilere tercih edilir. Bulunduğu noterlikte iki yılını doldurmamış bulunan noterlerin atanma isteği nazara alınmaz.

(Değişik ikinci fıkra: 2/12/2014-6572/3 md.) Atama yapılırken aynı sınıftan noterlerin meslekteki kıdemleri esas alınır. Kıdemde eşitlik hâlinde Adalet Bakanlığınca verilen noterlik belge sıra numarası önce olan tercih edilir.

(Ek fıkra: 1/7/2022-7417/29 md.) **İki defa yapılan ilana rağmen, birinci fıkra uyarınca atama yapılamayan bir noterliğe; üst sınıf veya aynı sınıf noterler, bu sınıflardan isteklinin bulunmaması halinde, bir alt sınıf noterler arasından atama yapılabilir. Bu fıkra kapsamında yapılacak atamalarda birinci fıkranın son cümlesindeki iki yıllık süre bir yıl olarak uygulanır.”**

3. 47. maddesiyle 5378 sayılı Kanun'un üçüncü cümlesinde ibare değişikliği yapılan geçici 3. maddesinin altıncı fıkrası şöyledir:

“(Ek fıkra: 4/7/2012-6353/34 md.) Bu Kanunun geçici 2 nci maddesi ile bu maddede belirtilen erişilebilirlik standartlarının ve yükümlülüklerinin uygulanmasının izlenmesi ve denetimi her ilde Aile ve Sosyal Politikalar, Bilim, Sanayi ve Teknoloji, İçişleri, Çevre ve Şehircilik, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlıkları ile engelliler ile ilgili konfederasyonların temsilcilerinden oluşan komisyon tarafından yapılır. İhtiyaç halinde birden fazla komisyon kurulabilir. Denetim sonucunda ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ve açık alanların malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için birinci fıkrada belirtilen sürenin bitiminden itibaren **sekiz yıl** geçmemek üzere ek süre verilebilir.”

4. 50. maddesiyle 5520 sayılı Kanun'a eklenen geçici 15. madde şöyledir:

“**GEÇİCİ MADDE 15-** (Ek: 1/7/2022-7417/50 md.)

(1) Gerçek veya tüzel kişilerce, yurt dışında bulunan; para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları 31/3/2023 tarihine kadar banka veya aracı kurumlara bildirilir.

(2) Birinci fıkra kapsamına giren varlıklar, yurt dışında bulunan banka veya finansal kurumlardan kullanılan ve bu maddenin yürürlük tarihi itibarıyla kanuni defterlerde kayıtlı olan kredilerin en geç 31/3/2023 tarihine kadar kapatılmasında kullanılabilir. Bu takdirde, defter kayıtlarından düşülmesi kaydıyla, borcun ödenmesinde kullanılan varlıklar için Türkiye'ye getirilme şartı aranmaksızın bu madde hükümlerinden yararlanır.

(3) Bu maddenin yürürlük tarihi itibarıyla kanuni defterlerde kayıtlı olan sermaye avanslarının, yurt dışında bulunan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının bu maddenin yürürlüğe girmesinden önce Türkiye'ye getirilmek suretiyle karşılanmış olması hâlinde, söz konusu avansların en geç 31/3/2023 tarihine kadar defter kayıtlarından düşülmesi kaydıyla bu madde hükümlerinden yararlanır.

(4) Gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sahip olunan ve Türkiye'de bulunan ancak kanuni defter kayıtlarında yer almayan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile taşınmazlar, 31/3/2023 tarihine kadar vergi dairelerine beyan edilir.

(5) Birinci ve dördüncü fıkra kapsamında bildirilen veya beyan edilen varlıklar 213 sayılı Kanun uyarınca defter tutan mükellefler tarafından bildirim veya beyan tarihi itibarıyla kanuni defterlere kaydedilir. Bilanço esasına göre defter tutan mükellefler, bu madde hükümleri uyarınca kanuni defterlerine kaydettikleri kıymetler için pasifte özel fon hesabı açarlar. Bu fon hesabı bildirim veya beyan tarihinden itibaren iki yıl geçmedikçe işletmeden çekilemez, sermayeye ilave dışında başka bir amaçla kullanılamaz, işletmenin tasfiye edilmesi halinde ise vergilendirilmez. Serbest meslek kazanç defteri ile işletme hesabı esasına göre defter tutan mükellefler, söz konusu kıymetleri defterlerinde ayrıca gösterirler. Bu varlıklar dönem kazancının tespitinde dikkate alınmaz ve bildirim veya beyan tarihinden itibaren iki yıl geçmesi koşuluyla vergiye tabi kazancın ve kurumlar için dağıtılabılır kazancın tespitinde dikkate alınmaksızın işletmeden çekilebilir. Gelir ve kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunmayanlar, bu fıkroda yer alan beyan dışındaki diğer şartlar aranmaksızın madde hükümlerinden yararlanabilirler, bunlar tarafından taşınmaz dışındaki varlıkların en geç beyan tarihi itibarıyla banka veya aracı kurumlara yatırılmak suretiyle tevsik edilmesi zorunludur. Dördüncü fıkra kapsamında beyan edilerek işletme kayıtlarına alınacak taşınmazların işletmeye devrine ilişkin tapuda yapılacak işlemlerden, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu uyarınca harç alınmaz, bu taşınmazların işletmeye devri 193 sayılı Kanunun mükerrer 80 inci maddesi uygulamasında elden çıkarma sayılmaz.

(6) Banka ve aracı kurumlar, kendilerine bildirilen varlıklara ilişkin olarak bildirim sahibinden bildirilen varlıkların değeri üzerinden 30/9/2022 tarihine kadar yapılan bildirimler için %1, 1/10/2022 tarihi ile 31/12/2022 tarihi (bu tarih dahil) arasında yapılan bildirimler için %2, 31/3/2023 tarihine kadar yapılan bildirimler için %3 oranında peşin olarak tahsil ettikleri vergiyi, bildirim izleyen ayın on beşinci günü akşamına kadar vergi sorumlusu sıfatıyla bir beyanname ile bağlı bulunduğu vergi dairesine beyan eder ve aynı sürede öderler. Şu kadar ki vergi oranı; bildirilen varlıkların, Türkiye'deki banka ya da aracı kurumlarda açılan hesaplara transfer edildiği veya yurt dışından getirilerek bu hesaplara yatırıldığı tarihten itibaren en az bir yıl süreyle tutulması halinde %0 olarak uygulanır. Bu takdirde, banka ve aracı kurumlar tarafından bildirim esnasında tahsil edilerek vergi dairesine ödenen vergi, bildirim sahibinin ilgili vergi dairesine başvurusu üzerine iade edilir.

(7) Vergi dairelerine beyan edilen varlıkların değeri üzerinden %3 oranında vergi tarh edilir ve bu vergi, tarhiyatın yapıldığı ayı izleyen ayın sonuna kadar ödenir. Bu fıkraya ve altıncı fıkraya göre ödenen vergi, hiçbir suretle gider yazılamaz ve başka bir vergiden mahsup edilemez.

(8) Bildirim ve beyana konu edilen varlıklarla ilgili olarak 213 sayılı Kanunun amortismanlara ilişkin hükümleri uygulanmaz. Bu varlıkların elden çıkarılmasından doğan zararlar, gelir veya kurumlar vergisi uygulaması bakımından gider veya indirim olarak kabul edilmez.

(9) Bildirilen veya beyan edilen varlıklara isabet eden tutarlara ilişkin hiçbir suretle vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmaz. Diğer nedenlerle başlayan vergi incelemeleri ile takdir komisyonu kararları sonucu bulunan matrah farkının madde kapsamında bildirilen veya beyan edilen varlıklar nedeniyle ortaya çıktığının tespiti ve bildirilen veya beyan edilen varlık tutarının, bulunan matrah farkına eşit ya da fazla olması durumunda matrah farkına ilişkin tarhiyat yapılmaz. Bulunan matrah farkının, bildirilen veya beyan edilen varlıklar nedeniyle ortaya çıktığının tespitine rağmen söz konusu varlık tutarlarından büyük olması durumunda sadece aradaki fark tutar üzerinden vergi tarhiyatı yapılır. Vergi incelemesi veya takdir komisyonu kararları sonucunda bildirim veya beyana konu edilen varlıklar dışındaki nedenlerle matrah farkı tespit edilmesi durumunda, bu madde kapsamında bildirilen veya beyan edilen tutarlar, bulunan matrah farkından mahsup edilmeksizin tarhiyat yapılır.

(10) Birinci fıkra uyarınca bildirildiği halde, bildirilen varlıkların, bildirim yapıldığı tarihten itibaren üç ay içinde Türkiye'ye getirilmemesi veya Türkiye'deki banka ya da aracı kurumlarda açılacak bir hesaba transfer edilmemesi ile bildirilen veya beyan edilen tutarlara ilişkin tarh edilen vergilerin süresinde ödenmemesi ve bu maddede yer alan diğer şartların yerine getirilmemesi hallerinde dokuzuncu fıkra hükmünden yararlanılamaz. Vergi incelemesine başlanılan veya takdir komisyonuna sevk edilen tarihten sonra bu madde kapsamında yapılan bildirim ve beyanlar dolayısıyla söz konusu inceleme veya takdir komisyonu kararları sonucunda yapılacak tarhiyatlar için de dokuzuncu fıkra hükmü uygulanmaz. Tahakkuk eden verginin vadesinde ödenmemesi vergi aslının gecikme zammı ile birlikte 6183 sayılı Kanun uyarınca takip ve tahsiline engel teşkil etmez. Tahsil edilmiş olan vergiler red ve iade edilmez.

(11) Bildirim ve beyan süresi sona erdikten sonra bildirim veya beyanlara ilişkin düzeltme yapılamaz.

(12) Hazine ve Maliye Bakanlığı, madde kapsamına giren varlıkların Türkiye'ye getirilmesi ve bildirim ile işletmeye dâhil edilmelerine ilişkin hususları, bildirim ve beyana esas şekli ile maddenin uygulanmasında kullanılacak bilgi ve belgeler ile iade işlemlerine ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

(13) Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde yapılan değişiklik hükmü, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce sermaye artırımını yapan veya ilk defa kurulan şirketler için 2022 yılı hesap dönemi dahil olmak üzere 5 hesap dönemi için uygulanır”

5. Geçici 1. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

“(3) Konusu suç teşkil etmemek ve kesinleşmiş bir yargı kararına müstenit olmamak kaydıyla, bu maddenin yürürlük tarihine kadar personeline yemek yardımını nakden ödeyen ya da kupon, kart, fiş, bilet ya da bu mahiyette bir ödeme aracı üzerinden gerçekleştirmek amacıyla bu ödeme araçlarının teminini bütçesinden hizmet alımı yoluyla karşılamış olan ve 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanununun 32 nci maddesinin **üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı verdiği tespit edilen il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşlarının yetkili ve görevli personeli hakkında idari veya mali yargılama ve takibat yapılamaz, başlamış olanlar işleminden kaldırılır.”**

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü gereğince Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN ve Kenan YAŞAR'ın katılımlarıyla 8/9/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 2. Maddesiyle 5434 Sayılı Kanun'un Mülga Ek 70. Maddesinin Yeniden Düzenlenen İkinci Fıkrasında Yer Alan "...Cumhurbaşkanı..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

3. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "5434 sayılı Kanuna ilişkin geçiş hükümleri" başlıklı geçici 4. maddesinde; anılan Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun uyarınca emekli aylığı bağlananlar ile iştirakçi iken 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla anılan Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanlar ve yine söz konusu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmış olup 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olarak yeniden çalışmaya başlayanlar ile bunların dul ve yetimleri hakkında anılan Kanun ile yürürlükten kaldırılan hükümleri de dâhil olmak üzere 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılmaya devam edileceği, geçici 4. madde kapsamına girenlerin aylıklarının bağlanması, artırılması, azaltılması, kesilmesi, yeniden bağlanması, toptan ödemeleri, ilgi devamı, ihya ve borçlanmaları, diğer ödemeler ile emekli ikramiyeleri hakkında 5510 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılan hükümleri de dâhil olmak üzere 5434 sayılı Kanun'a göre işlem yapılacağı, yine 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten önce iştirakçi olup bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanların kesenek ve karşılıkları, fiili hizmet zammı ve itibari hizmet süresi karşılıkları ile %100 artış farkları hakkında 5434 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmeden önceki hükümleri uyarınca işlem yapılacağı belirtilmiştir.

4. Bu çerçevede 5434 sayılı Kanun uyarınca sigortalılar (iştirakçiler) ve kurumlarından kesilecek emeklilik kesenekleri ve kurum karşılıkları anılan Kanun'un mülga 14. ilâ mülga 19. maddeleri ile mülga ek 70. maddesinde yer alan hükümler doğrultusunda hesaplanmaktadır.

5. Kanun'un mülga 14. maddesinde Emekli Sandığının (Sandık) gelirleri belirlenmiş olup anılan maddenin (a) bendinde iştirakçilerin emeklilik keseneğine esas aylık tutarları üzerinden her ay kesilecek %16 emeklilik kesenekleri; (d) bendinde ise (a) bendinde yazılı %16 emeklilik keseneğine karşılık %20, (b, c, ve ç) bentlerinde yazılı paralara eşit olarak kurumlarınca verilecek karşılıklar Sandığın gelirleri arasında sayılmıştır. Kanun'un mülga 15. maddesinde emeklilik keseneğine tabi tutulacak aylık, ücret ve ödenekler belirlenmiş; mülga 16. maddesinde ise emeklilik keseneklerinin kurumlarca aylık, ücret veya ödeneklerin bordrolarında gösterileceği ve bunların hak sahiplerine ödenmesi sırasında kesileceği hükme bağlanmıştır.

6. Kanun'un mülga 15. maddesinde emeklilik keseneğine tabi tutulacağı belirtilen aylık, ücret ve ödeneklerin yanı sıra Kanun'un mülga ek 70. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde kamu görevlilerinin görev aylıklarına esas alınan zam, tazminat ve ödenekler ile benzeri ödemeler toplamına karşılık gelmek üzere en yüksek devlet memuru aylığı (ek gösterge dâhil) brüt tutarının ek gösterge oranları esas alınmak suretiyle Kanun'da belirlenen oranlara tekabül eden miktarının da emeklilik keseneğine ve kurum karşılığına tabi tutulacağı öngörülmüştür.

7. Dava konusu kuralda ise anılan maddenin birinci fıkrasındaki oranları, ayrı ayrı veya birlikte üç katına kadar artırmaya, yukarıdaki ek gösterge gruplarını değiştirmeye ve personel kanunlarında yer alan ek göstergelerin artırılması hâlinde gruplardaki ek göstergeleri yeniden düzenlemeye Cumhurbaşkanı'nın yetkili olduğu hükme bağlanmıştır. Söz konusu fıkra da yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

8. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkinin mülkiyet hakkını ihlal ettiği, yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı olduğu, ayrıca memurların ve diğer kamu görevlilerinin aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlerinin kanunla düzenlenmesi gerektiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 7., 35. ve 128. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

10. Anayasa'nın 7. maddesinde "*Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.*" denilmektedir. Anayasa'nın açıkça kanunla düzenlenmesini öngörmediği konularda kanunda genel ifadelerle düzenleme yapılarak ayrıntıların düzenlenmesinin yürütmeye bırakılması mümkündür. Anayasa'da münhasıran kanunla düzenleme yapılması öngörülmemen konularda yasamanın asliliği ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleri haricinde geçerli olan yürütmenin türevselliği ilkeleri gereği idari işlemlerin kanuna dayanması zorunluluğu vardır. Ancak bu durumda kanunda belirlenmesi gereken çerçeve, Anayasa'nın kanunla düzenlenmesini öngördüğü durumdakinden çok daha geniş olabilecektir. Başka bir ifadeyle Anayasa'ya göre kanunla düzenlenmesi gerekmeyen bir konu, kanuni dayanağı olmak kaydıyla idarenin düzenleyici işlemlerine bırakılabilir (AYM, 19/2/2020, E.2018/91, K.2020/10, § 110).

11. Türevsel nitelikteki düzenleyici işlemler bakımından kural olarak kanun koyucunun genel ifadelerle yürütme organını yetkilendirmesi yeterli olmakla birlikte Anayasa'da kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda genel ifadelerle yürütme organına düzenleme yapma yetkisi verilmesi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırılık oluşturabilmektedir. Bu nedenle Anayasa'da temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması, vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin konması ve memurların atanması, özlük hakları gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda kanunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemiş olması gerekmektedir. Anayasa koyucunun açıkça kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasama organının temel kuralları saptadıktan sonra uzmanlık ve idare tekniğine ilişkin hususları yürütmenin türevsel nitelikteki işlemlerine bırakması, yasama yetkisinin devri olarak yorumlanamaz (AYM, E.2011/42, K.2013/60, 9/5/2013).

12. Anayasa'nın 35. maddesinde "*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*" denilmektedir. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır.

13. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak şartıyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve üzerinde tasarruf etme imkânı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin kısıtlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına getirilmiş bir sınırlama niteliğindedir (AYM, E.2017/21, K.2020/77, 24/12/2020, § 137; E.2019/100, K.2020/62, 22/10/2020, § 13).

14. 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 70. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca en yüksek devlet memuru aylığı (ek gösterge dâhil) brüt tutarının ek gösterge oranları esas alınmak suretiyle Kanun'da belirlenen oranlara tekabül eden miktarının emeklilik keseneğine ve kurum karşılığına tabi tutulması mülkiyet hakkı kapsamındadır. Bu itibarla anılan maddenin dava konusu ikinci fıkrasında, birinci fıkradaki oranları, ayrı ayrı veya birlikte üç katına kadar artırmaya, ek gösterge gruplarını değiştirmeye ve ek göstergeleri yeniden düzenleme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesi suretiyle mülkiyet hakkına yönelik olarak bir sınırlama öngörüldüğü açıktır.

15. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir. Buna göre temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

16. Anayasa'nın anılan hükümleri uyarınca mülkiyet hakkına yapılan sınırlamalarda dikkate alınacak öncelikli ölçüt, sınırlamanın kanunla yapılmasıdır. Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.

17. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinin temel unsurlarından olan *hukuki belirlilik* ilkesi uyarınca kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154; E.2019/106, K.2019/100, 25/12/2019, § 20; E.2020/15, K.2020/78, 24/12/2020, § 10). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

18. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında da “*Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. Ancak, malî ve sosyal haklara ilişkin toplu sözleşme hükümleri saklıdır*” denilmek suretiyle memurlar ve diğer kamu görevlileri özlük hakları bakımından yasal güvenceye kavuşturulmuştur. Kanuni düzenleme ilkesi, düzenlenen alanda temel ilkelerin kanunla konulmasını ve çerçevenin kanunla çizilmesini ifade etmektedir. Bu niteliği taşıyan bir yasal düzenleme ile uzmanlık ve teknik konulara ilişkin ayrıntıların belirlenmesi konusunda yürütme organına yetki verilmesi, kanuni düzenleme ilkesine aykırılık oluşturmaz (AYM, E.2021/130, K.2022/110, 28/9/2022, § 32; E.2018/110, K.2018/99, 17/10/2018).

19. Dava konusu kuralda, Cumhurbaşkanı'na 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 70. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin birinci fıkrasındaki oranları, ayrı ayrı veya birlikte üç katına kadar artırmaya, ek gösterge gruplarını değiştirmeye ve ek göstergeleri yeniden düzenleme yetkisi verilmiş ise de Cumhurbaşkanı'nın söz konusu oranları ve gösterge gruplarını değiştirmesine veya ek göstergeleri yeniden düzenlemesine ilişkin objektif bir ölçütün belirlenmediği görülmektedir. Bu itibarla kuralla Cumhurbaşkanı'na tanınan yetkinin genel çerçevesinin çizilmediği, temel esaslar ve ilkelerin belirlenmediği, bu konulardaki takdir yetkisinin bütünüyle Cumhurbaşkanı'na bırakıldığı anlaşılmaktadır.

20. Bu durumda kuralla 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 70. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin birinci fıkrasındaki oranların ve gösterge gruplarının değiştirilmesi veya ek göstergelerin yeniden düzenlenmesi konusundaki ölçütlere ilişkin yasal çerçeve belirlenmeksizin yürütme organına sınırları ve kapsamı belirli olmayan bir yetki tanınmasının mülkiyet hakkının kanunla sınırlanması ilkesiyle bağdaşmadığı gibi yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesiyle de çeliştiği sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 7., 13., 35. ve 128. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

B. Kanun'un 29. Maddesiyle 1512 Sayılı Kanun'un 27. Maddesine Eklenen Üçüncü Fıkranın İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

22. 1512 sayılı Kanun'un 1. maddesinde noterliğin bir kamu hizmeti olduğu, noterlerin, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendireceği ve kanunlarla verilen başka görevleri yapacağı hüküm altına alınmıştır.

23. Söz konusu Kanun'un 4. maddesinde noterliklerin dört sınıfa ayrılacağı, birinci, ikinci ve üçüncü sınıf noterliklerin, Türkiye Noterler Birliğinin mütalaası alınarak Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) sınıflandırılacağı hükme bağlanmış, ayrıca noterliklerin sınıflandırılmasına ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Anılan maddenin altıncı fıkrasında ise dördüncü sınıf noterliğe indirme hakkındaki 31. madde hükmünün saklı olduğu belirtilmiştir.

24. Kanun'un “*Noterin sınıfı ve asgari hizmet süresi:*” başlıklı 4/a maddesinde noterlerin üç sınıfa ayrılacağı, ilk defa üçüncü sınıf bir noterliğe atanarak mesleğe girenlerin, işe başladıkları tarihte üçüncü sınıf hizmetinin başladığı, noterin ikinci ve üçüncü sınıfta asgari hizmet süresinin dörder yıl olduğu öngörülmüştür. Kanun'un 5. maddesinde ise noter olabilmek için noterlik stajını tamamlayarak noterlik belgesini almış olmanın şart olduğu hükme bağlanmıştır.

25. Noterliğe atama usulü Kanun'un 22. ilâ 27. maddelerinde düzenlemiştir. 22. maddenin birinci fıkrasında boşalan, açılan veya dördüncü sınıftan üçüncü sınıfa geçirilen noterliklerin Resmî

Esas Sayısı : 2022/110

Karar Sayısı : 2023/115

Gazete’de ilan olunacağı; ikinci fıkrasında yaş tahdidi sebebiyle boşalacak noterliklerin noterin yaş tahdidine tabi tutulmasından önce ilanının zorunlu olduğu; üçüncü fıkrasında ise yapılacak ilanda, boşalan ve üçüncü sınıfa geçirilen noterliğin bir evvelki yıla ait gayrisafi gelirin, açılan noterliğin ise emsallerine göre Adalet Bakanlığınca tahmin edilecek gayrisafi geliri ve isteklilerin hangi belgelerle birlikte başvurmaları gerektiğinin gösterileceği hükme bağlanmıştır. Kanun’un 23. maddesinde ilan edilen noterliklere başvuru usulü düzenlenmiştir.

26. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf noterliklere atama usulü ise Kanun’un dava konusu kuralın da yer aldığı 27. maddesinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin birinci fıkrasında birinci sınıf noterliğe birinci sınıf, ikinci sınıf noterliğe birinci veya ikinci sınıf, üçüncü sınıf noterliğe birinci, ikinci veya üçüncü sınıf noterler arasından, 22. maddeye göre yapılan ilanları izleyen bir ay içinde başvuran isteklilerden birisinin Adalet Bakanı tarafından atanacağı, noterlik belgesi sahiplerinin üçüncü sınıf bir noterliğe atanabilmesinin üçüncü veya daha üst sınıf noter isteklilerin bulunmamasına bağlı olduğu, ikinci ve üçüncü sınıf noterliklere atamada bir üst sınıftan olan noterlerin atanma isteğinin diğer isteklilere tercih edileceği, bulunduğu noterlikte iki yılını doldurmamış olan noterlerin atanma isteklerinin dikkate alınmayacağı öngörülmüştür.

27. Maddenin ikinci fıkrasında atama yapılırken aynı sınıftan noterlerin meslekteki kıdemlerinin esas alınacağı, kıdemde eşitlik hâlinde Adalet Bakanlığınca verilen noterlik belge sıra numarası önce olanın tercih edileceği hükme bağlanmıştır.

28. Maddenin dava konusu üçüncü fıkrasında ise iki defa yapılan ilana rağmen birinci fıkra uyarınca atama yapılamayan bir noterliğe; üst sınıf veya aynı sınıf noterler, bu sınıflardan isteklinin bulunmaması hâlinde bir alt sınıf noterler arasından atama yapılabileceği, ayrıca bu fıkra kapsamında yapılacak atamalarda bulunduğu noterlikte iki yılı doldurmuş olma şartının bir yıl olarak uygulanacağı öngörülmüştür.

2. İptal Talebinin Gerekeşi

29. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralda iki defa yapılan ilana rağmen atama yapılamayan bir noterliğe bir alt sınıf noterler arasından da atama yapılabilmesine imkân tanındığı ve iki yıllık bekleme süresinin bir yıla indirildiği, noterliğe atamada ilke olarak sınıf esasının benimsendiği ve ayrıca bir noterin atama talebinde bulunabilmesi için bulunduğu noterlikte iki yıl beklemesi zorunluluğunun öngörüldüğü, sınıf sisteminin değiştirilmesinin keyfî uygulamalara yol açabileceği, bu itibarla kuralın hukuki güvenlik, öngörülebilirlik ve belirlilik ilkelerine aykırı olduğu, aynı sınıfta bulunan noterlerin farklı sınıftaki noterliklere atanmasının eşitlik ilkesine aykırılık oluşturacağı, söz konusu uygulamanın çalışma barışının bozulmasına neden olacağı belirtilerek kuralın Anayasa’nın 2., 10. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa’ya Aykırılık Sorunu

30. Anayasa’nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa’ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

31. Anayasa’nın anılan maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi gereği kanunlar kamu yararı amacıyla çıkarılır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre kamu yararı genel bir ifadeyle bireysel, özel çıkarılardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararı ifade etmektedir. Kanunun amaç ögesi bakımından Anayasa’ya uygun sayılabilmesi için çıkarılmasında kamu yararı dışında bir amacın gözetilmemiş olması gerekir. Kanunun kamu yararı dışında bir amaçla yalnız

Esas Sayısı : 2022/110

Karar Sayısı : 2023/115

özel çıkarlar için veya yalnızca belirli kişilerin yararına olarak çıkarılmış olduğu açıkça anlaşılabilirse amaç unsuru bakımından Anayasa'ya aykırılık söz konusudur.

32. Açıklanan hâl dışında bir kanun hükmünün ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği bir siyasi tercih sorunu olarak kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 102).

33. Bu itibarla Anayasa'ya uygunluk denetiminde kuralın öngörülmesindeki kamu yararı anlayışının isabetli olup olmadığı değil incelenen kuralın kamu yararı dışında belirli bireylerin ya da grupların çıkarları gözetilerek yasalaştırılmış olup olmadığı incelenir. Başka bir ifadeyle bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken kamu yararı konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, yalnızca kuralın kamu yararı amacıyla çıkarılıp çıkarılmadığının denetimiyle sınırlıdır (AYM, E.2016/140, K.2017/92, 12/4/2017, §§ 6,7; E.2017/33, K.2019/20, 10/4/2019, §§ 10, 11; E.2022/50, K.2022/107, 28/9/2022, § 28).

34. Noterlik, 1512 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca bir kamu hizmeti olup noterler hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgelendirmekte ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmaktadırlar. Anılan Kanun'un 82. maddesinde noterlik işlemlerinin resmî nitelikte olduğu belirtildikten sonra düzenleme biçiminde yapılmış işlemlerin içeriğinin, onaylama biçiminde yapılmış işlemlerin de imza ve tarihinin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olduğu; diğer noterlik işlemlerinin ise aksi sabit oluncaya kadar geçerli olduğu hükme bağlanmıştır. Bu itibarla hukuki güvenliği sağlamak ve hukuki anlaşmazlıkların çıkmasını önlemek amacıyla bizatihi düzenlemek yahut onaylamak suretiyle işlemlere resmiyet kazandırmak yani işlem güvenliğini tesis etmek, noterlerin aslî ve temel işlevlerindedir. Bu nedenle noterler, klasik kamu hizmeti olan adalet hizmetinin bir parçası durumundadırlar.

35. Kanun'un 2. maddesi uyarınca noterlik faaliyetinin yürütülebilmesi için her asliye ve münferit sulh mahkemesinin bulunduğu yerde ve gerek görülen diğer yerlerde noterlik kurulması zorunludur. Ayrıca belirli ölçütler ve usuller esas alınarak iş yoğunluğunda artış görülen yerlerde birden çok noterlik açılması da mümkündür. Bu çerçevede Kanun uyarınca kurulup faaliyete geçen noterliklerin tayin, emeklilik, istifa ve diğer sebeplerle boşalması hâlinde noterlerin yerine getirdiği kamu hizmetinin aksamadan yürütülebilmesi ve noterlik hizmetinin devamının sağlanabilmesi için boşalan noterliklere en kısa sürede atama yapılması gerektiği kuşkusuzdur. Nitekim noterlik atamasının istekli bulunması durumunda gerçekleştirilebildiği düşünüldüğünde boşalan bir noterliğe atanma hususunda istekli bulunmaması sebebiyle ilgili yerdeki noterlik hizmetinin verilememesi ve bu nedenle kamu hizmetinin işleyişinin aksamaması ihtimal dâhilindedir.

36. Ayrıca hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek için işlemleri belgeleme görevi bulunan noterlerin tamamının aynı işlemleri ve aynı işlem formüllerini uygulamak durumunda olduğu gözetildiğinde gerek yapılan işlemlerin niteliği gerekse tabi oldukları sorumluluklar bakımından noter sınıfları arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle atama yapılamayan bir noterliğe; üst sınıf veya aynı sınıf noterler, bu sınıflardan isteklinin bulunmaması hâlinde, bir alt sınıf noterler arasından atama yapılabilmesinin noterlik hizmetinin devamının sağlanabilmesi amacına hizmet etmediği söylenemez.

37. Bu itibarla noterlerin yerine getirdikleri kamu hizmetinin aksamadan sürdürülebilmesi amacıyla öngörüldüğü anlaşılan kuralda kamu yararı dışında bir amacın gözetilmediği sonucuna varılmıştır.

38. Öte yandan kuralda hangi durumlarda bir noterliğe alt sınıf noterler arasından atama yapılabileceği açıkça düzenlenmiştir. Buna göre öncelikle boşalan noterliğe aynı sınıftaki noterler arasından atama yapılabilmesi amacıyla Kanun'da öngörülen usulde iki defa ilan yapılması, yapılan iki ilana rağmen boşalan noterliğe aynı veya üst sınıf noterler arasından Kanun'un 27. maddesinin birinci fıkrası uyarınca atama yapılamaması gerekmektedir. Ayrıca iki defa yapılan ilana rağmen boşalan bir noterliğe; öncelikle üst sınıf veya aynı sınıf noterler, bu sınıflardan isteklinin bulunmaması hâlinde bir alt sınıf noterler arasından atama yapılabilmesi mümkündür.

39. Bunun yanı sıra iki ilana rağmen üst sınıf ya da kendi sınıfından atama talebinde bulunulmaması durumunda belirli şartları taşıyan bir alt sınıf noterler arasından atama yapılması hâlinde de atamaların 1512 sayılı Kanununun 27. maddesinin birinci fıkrasındaki sınıf sistemi ile ikinci fıkrasındaki kıdem esasını gözetilerek yapılması gerekmektedir. Ayrıca kuralda öngörülen atama usulünün uygulanması sırasında Kanun'da öngörülen noterlerin atanmasına ilişkin diğer ilke ve hükümlerin bu tür atamalarda da uygulanacağı açıktır.

40. Diğer yandan bulunduğu noterlikte iki yılını doldurmuş olma şartının da sadece bu tür atamalarda bir yıl olarak uygulanacağı anlaşılmalı birlikte bir yılını doldurmuş bulunan noterlerin atanma isteğinde bulunması durumunda da öncelikle görev süresi daha fazla olan noterlerin atanmasının yapılması gerekmektedir. Nitekim bu durumda 1512 sayılı Kanun'un 27. maddesinin ikinci fıkrasında benimsenmiş olan kıdem esasının bu noter atamaları hakkında da uygulanacağı açıktır.

41. Bu itibarla kuralda boşalan noterliklere bir alt sınıf noterler arasından atama yapılabilmesine ilişkin şartların açık ve net bir şekilde belirlendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralda öngörülen hususların temel ilkeleri ve çerçevesinin kanunla düzenlenmesi sebebiyle kuralın keyfilğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10. ve 49. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

C. Kanun'un 47. Maddesiyle 5378 Sayılı Kanun'un Geçici 3. Maddesinin Altıncı Fıkrasının Üçüncü Cümlesinde Yer Alan "...dört yıl..." İbaresinin "...sekiz yıl..." Şeklinde Değiştirilmesinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

43. 5378 sayılı Kanun'un 1. maddesinde bu Kanun'un amacının engellilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasını teşvik ve temin ederek ve doğuştan sahip oldukları onura saygıyı güçlendirerek toplumsal hayata diğer bireylerle eşit şartlarda tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelliliği önleyici tedbirlerin alınması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını sağlamak olduğu hükme bağlanmıştır.

44. Kanun'un 3. maddesinin (f) bendinde erişilebilirlik, binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olması şeklinde tanımlanmış; (g) bendinde ise erişilebilirlik standartlarının Türk Standardları Enstitüsünün erişilebilirlikle ilgili yayımladığı standartları ifade ettiği belirtilmiştir.

45. Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasında yapılı çevrede engellilerin erişebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluğun gerçekleştirileceği belirtilmiş; ikinci fıkrasında özel ve kamu toplu taşıma sistemleri ile sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan özel ve kamu toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun olmasının zorunlu olduğu hükme bağlanmış; üçüncü fıkrasında ise bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin engelliler için erişilebilir olmasının sağlanacağı hükme bağlanmıştır.

46. Kanun'un anılan maddelerinde yapıların, açık alanların ve toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun hâle getirilmesi zorunlu kılınmış olup bu yerlerin engellilerin erişebilirliğine uygun hâle getirilmesi için ise bir geçiş süreci öngörülmüştür.

47. Bu çerçevede Kanun'un geçici 2. maddesinde kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmî yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirileceği hükme bağlanmıştır.

48. Geçici 3. maddesinin birinci fıkrasında ise büyükşehir belediyeleri ve belediyelerin, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan sürücü koltuğu hariç dokuz veya daha fazla koltuğu bulunan araçlarla sağlanan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişilebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alacağı, mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçlarının, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren sekiz yıl içinde, sürücü koltuğu hariç dokuz ila on altı oturma yeri olan araçlarla verilen toplu taşıma hizmetleri, turizm taşımacılığı yapılan araçlarla sağlanan taşıma hizmetleri ve özel ve kamu şehirler arası toplu taşıma hizmetleri ile yolcu gemilerinin 7/7/2018 tarihine kadar engelliler için erişilebilir duruma getirileceği öngörülmüştür.

49. Anılan maddenin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde geçici 2. madde ile bu maddede belirtilen erişilebilirlik standartlarının ve yükümlülüklerinin uygulanmasının izlenmesi ve denetiminin her ilde Aile ve Sosyal Hizmetler, Sanayi ve Teknoloji, İçişleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlıkları ile engellilerle ilgili konfederasyonların temsilcilerinden oluşan komisyon tarafından yapılacağı; ikinci cümlesinde ihtiyaç hâlinde birden fazla komisyonun kurulabileceği belirtilmiştir.

50. Geçici 3. maddenin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinde ise denetim sonucunda ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ve açık alanların malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için birinci fıkrada belirtilen sürenin bitiminden itibaren sekiz yılı geçmemek üzere ek süre verilebileceği hüküm altına alınmıştır. Anılan cümlede yer alan "...dört yılı..." ibaresinin "...sekiz yılı..." şeklinde değiştirilmesi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

51. Dava dilekçesinde özetle; engellilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve hak ve özgürlüklere ulaşmasının önündeki engellerin kaldırılmasının devletin görevi olduğu, bu çerçevede bina ve diğer altyapı tesisleri ile toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişim ve kullanımına uygun hâle getirilmesi gerektiği, dava konusu kuralla kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine ve kullanımına uygun duruma getirilebilmesi için belirlenen sürenin uzatılmasının devlete yüklenen engellilerin korunmalarını ve toplum hayatına uyumlarını sağlayıcı tedbirlerin alınması şeklindeki pozitif yükümlülüğe aykırı olduğu, sosyal devlet ilkesi ile eşitlik ilkesini ihlal ettiği, devletin sağlıklı

ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirme yükümlülüğüne aykırılık oluşturduğu, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi için belirlenen sürenin uzatılmasının yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, özel hayata saygı hakkı, eğitim hakkı ve çalışma hakkını ihlal ettiği, engelli haklarının korunmasına ilişkin usulüne uygun yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalarla bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 17., 20., 23., 42., 49., 61. ve 90. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

52. Anayasa'nın 17. maddesinde "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*" hükmüne yer verilmiştir. Kişinin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarından biridir.

53. Anayasa'nın 5. maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Anayasa'nın 17. maddesinde temel haklar olarak güvence altına alınmış olan yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu haklara müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Anayasa'nın 5. ve 17. maddeleri uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler bazı durumlarda söz konusu temel hakların korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (benzer yönde bkz. AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13).

54. Bunun yanı sıra devletin engellilere yönelik pozitif yükümlülükleri kapsamında Anayasa'da çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 10. maddesi gereğince engellilere ilişkin bu görevlerin yerine getirilmesi için pozitif ayrımcılık içeren tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacaktır (AYM, E.2022/51, K.2022/94, 20/7/2022, § 18).

55. Anayasa'nın 61. maddesinin ikinci fıkrasında ise "*Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır*" denilmek suretiyle engellilerin sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler kapsamında olduğu belirtilmiştir.

56. Buna göre Anayasa'nın anılan maddeleri uyarınca, engellilerin korunmasını ve toplum hayatına uyumunu sağlamak için gerekli tedbirleri alma görevi devlete yüklenen pozitif yükümlülükler kapsamında kalmaktadır. Bu çerçevede 5378 sayılı Kanun'un anılan maddelerinde belirtilen yapıların, açık alanların ve toplu taşıma araçlarının engellilerin erişilebilirliğine uygun hâle getirilmesi de maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bağlamında devletin engellilere ilişkin pozitif ödevleri kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

57. Kanun'un dava konusu kuralın da yer aldığı geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinde ise geçici 2. madde ile bu maddede belirtilen erişilebilirlik standartlarının ve yükümlülüklerinin uygulanmasının izlenmesi ve denetimi amacıyla kurulan komisyon tarafından yapılan denetimler sonucunda ilgili belediye ve kamu kurum ve kuruluşları ile umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ve açık alanların malikleri ile toplu taşıma araçlarının sahiplerine eksikleri tamamlaması için geçici 3. maddenin birinci fıkrasında belirtilen sürenin bitiminden itibaren verilebilecek ek süre sekiz yıla çıkarılmıştır.

58. Kanun'un anılan maddelerinde umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının engellilerin erişilebilirliğine uygun hâle getirilmesi zorunlu kılınmış ise de bu yerlerin engellilerin erişilebilirliğine uygun hâle getirilmesi için bir geçiş süreci öngörülmüştür. Bununla birlikte 4/7/2012 tarih ve 6353 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde

Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 34. maddesiyle ihdas edilen geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinin ilk hâlinde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilebilmesi için *iki yıl* geçmemek üzere ek süre verilebileceği hükme bağlanmıştır. 23/7/2020 tarih ve 7252 sayılı Dijital Mecralar Komisyonu Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 7. maddesiyle bu süre "*üç yıl*" şeklinde yeniden düzenlenmiş, 18/7/2021 tarih ve 7333 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 15. maddesiyle süre "*dört yıl*" olarak tekrar belirlenmiştir. Son olarak dava konusu kuralla anılan cümlede yer alan "*...dört yılı...*" ibaresi "*...sekiz yılı...*" şeklinde değiştirilmiş, bu yolla gerek geçici 2. maddede gerekse geçici 3. maddede geçiş süreci için öngörülen sürelerin kanuni düzenlemeler ile müteaddit defalar uzatılması yoluna gidilmiştir.

59. Kanun'un anılan maddelerinde umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun hâle getirilmesi için öngörülen sürenin devamlı uzatılmasının engellilerin toplum içinde yer almaları, iş gücüne katılmaları ve bireysel olarak yaşayabilmeleri imkânını olumsuz etkileyeceği açıktır.

60. Bunun yanı sıra Kanun'da umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun hâle getirilip getirilmediğinin denetlenmesi amacıyla bir komisyon kurulması öngörülmüş ve ayrıca Kanun'un geçici 4. maddesinde sürenin bitiminden itibaren öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmediği denetim komisyonlarınca tespit edilenler hakkında idari para cezasının uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak söz konusu alanların ve toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun hâle getirilmesi için öngörülen sürenin devamlı uzatılması Kanun'da öngörülen denetim mekanizmasını işlevsiz hâle getireceği gibi Kanun'un öngördüğü yükümlülüklerle uymayanlar hakkında idari yaptırım uygulanması imkânını da ortadan kaldırmaktadır. Süre uzatımının devamlılık kazanması ise söz konusu alanları ve toplu taşıma araçlarını engellilerin erişebilirliğine uygun hâle getirilmesi yükümlülüğü bulunanların yükümlülüklerini yerine getirme hususunda istekli davranmamasına yol açacak niteliktedir.

61. Öte yandan umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilmesinin ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk kişilerine aşırı külfet yüklemeyeceği, söz konusu yapılar, alanlar ve toplu taşıma araçları üzerinde gerçekleştirilecek bir takım ufak tadilat ve tamirat ile yapılacak bazı eklemelerle söz konusu yapılar, alanlar ve toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilmesinin mümkün olduğu açıktır.

62. Buna göre Kanun'un yayımlandığı tarih de dikkate alındığında geçen süre içinde her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının engellilerin erişebilirliğine uygun duruma getirilmesi amacıyla gerekli iş ve işlemlerin yapılması için öngörülen sürenin dört yıl daha uzatılmasının maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirmesi hakkı bağlamında devlete yüklenen engellilerin korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alma şeklindeki pozitif yükümlülüğe aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

63. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 5., 17. ve 61. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 5., 17. ve 61. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 2., 10., 20., 23., 42., 49. ve 90. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

Ç. Kanun'un 50. Maddesiyle 5520 Sayılı Kanun'a Eklenen Geçici 15. Maddenin (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) Numaralı Fıkralarının İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

64. Dava konusu kurallarla belirli şartların gerçekleştirilmesi hâlinde gerek yurtdışında bulunan gerekse Türkiye’de kayıt dışı kalan bazı varlıklara ilişkin vergi avantajı sağlanmıştır.

65. Kurallar gereğince gerçek veya tüzel kişilerce, yurt dışında bulunan; para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının 31/3/2023 tarihine kadar banka veya aracı kurumlara bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu varlıklar, yurt dışında bulunan banka veya finansal kurumlardan kullanılan ve 5520 sayılı geçici 15. maddesinin yürürlük tarihi itibarıyla kanuni defterlerde kayıtlı olan kredilerin en geç 31/3/2023 tarihine kadar kapatılmasında da kullanılabilir. Bu takdirde, defter kayıtlarından düşülmesi kaydıyla borcun ödenmesinde kullanılan varlıklar için Türkiye’ye getirilme şartı aranmaksızın bu madde hükümlerinden yararlanılır.

66. Anılan maddenin yürürlük tarihi itibarıyla kanuni defterlerde kayıtlı olan sermaye avanslarının, yurt dışında bulunan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının maddenin yürürlüğe girmesinden önce Türkiye’ye getirilmek suretiyle karşılanmış olması hâlinde, söz konusu avansların en geç 31/3/2023 tarihine kadar defter kayıtlarından düşülmesi kaydıyla madde hükümlerinden yararlanılabileceği mümkündür.

67. Kurallar gereğince gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sahip olunan ve Türkiye’de bulunan ancak kanuni defter kayıtlarında yer almayan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile taşınmazların 31/3/2023 tarihine kadar vergi dairelerine beyan edilmesi gerekmektedir.

68. Yine kurallar gereğince bildirilen veya beyan edilen varlıklar 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca defter tutan mükellefler tarafından bildirim veya beyan tarihi itibarıyla kanuni defterlere kaydedilecek, bu varlıklar dönem kazancının tespitinde dikkate alınmayacak ve bildirim veya beyan tarihinden itibaren iki yıl geçmesi koşuluyla vergiye tabi kazancın ve kurumlar için dağıtılabilecek kazancın tespitinde dikkate alınmaksızın işletmeden çekilebilecektir.

69. Banka ve aracı kurumların, kendilerine bildirilen varlıklara ilişkin olarak bildirim sahibinden bildirilen varlıkların değeri üzerinden bildirim tarihlerine göre değişen oranda vergi sorumlusu sıfatıyla tahsil ettiği vergiyi bir beyanname ile bağlı bulunduğu vergi dairesine beyan etmesi ve aynı sürede ödemesi gerekmektedir. Bildirilen varlıkların, Türkiye’ye getirildiği tarihten itibaren en az bir yıl süreyle tutulması hâlinde, ödenen vergi, bildirim sahibinin ilgili vergi dairesine başvurusu üzerine iade edilecektir. Ayrıca bu kapsamda ödenen vergilerin, hiçbir suretle gider olarak yazılamayacağı ve başka bir vergiden mahsup edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

70. Kurallarla Türkiye’ye getirilen veya kanuni defterlere kaydedilen varlıkların vergi dışı tutulmasıyla uyumlu olarak bunların elden çıkarılmasından doğan zararların, gelir veya kurumlar vergisi uygulaması bakımından gider veya indirim olarak kabul edilmeyeceği de öngörülmüştür.

71. Kurallarda ayrıca varlıklarını yurtdışından getirecekleri ve yurtiçinde kayıtlı hâle getirecekleri güvence sağlanarak bildirilen varlıklar nedeniyle vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmayacağı da hüküm altına alınmıştır. Öte yandan diğer nedenlerle başlayan vergi incelemeleri ile takdir komisyonu kararları sonucu bulunan matrah farkının madde kapsamında bildirilen veya beyan edilen varlıklar nedeniyle ortaya çıktığının tespiti ve bildirilen veya beyan edilen varlık tutarının bulunan matrah farkına eşit ya da fazla olması durumunda matrah farkına ilişkin tarhiyat yapılmayacağı öngörülmüştür. Bulunan matrah farkının bildirilen veya beyan edilen varlıklar nedeniyle ortaya çıktığının tespitine rağmen söz konusu varlık tutarlarından büyük olması

durumunda sadece aradaki fark tutar üzerinden vergi tarhiyatı yapılacak, vergi incelemesi veya takdir komisyonu kararları sonucunda bildirim veya beyana konu edilen varlıklar dışındaki nedenlerle matrah farkı tespit edilmesi durumunda ise madde kapsamında bildirilen veya beyan edilen tutarlar, bulunan matrah farkından mahsup edilmeksizin tarhiyat yapılabilecektir.

72. Bununla birlikte kurallarda bildirimde bulunulmasına rağmen bildirilen varlıkların bildirim yapıldığı tarihten itibaren üç ay içinde Türkiye'ye getirilmemesi veya Türkiye'deki banka ya da aracı kurumlarda açılacak bir hesaba transfer edilmemesi ile bildirilen veya beyan edilen tutarlara ilişkin tarh edilen vergilerin süresinde ödenmemesi ve maddede yer alan diğer şartların yerine getirilmemesi hâllerinde vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmayacağına ilişkin imkândan yararlanılamayacağı belirtilmiştir.

73. Madde kapsamına giren varlıkların Türkiye'ye getirilmesi ve bildiri ile işletmeye dâhil edilmelerine ilişkin hususları, bildirim ve beyana esas şekli ile maddenin uygulanmasında kullanılacak bilgi ve belgeler ile iade işlemlerine ve uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi kurallarla Hazine ve Maliye Bakanlığına verilmiştir.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

74. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kurallarla yurtiçi ve yurt dışında kayıt dışı menkul varlığı olan gerçek ve tüzel kişilerin bu varlıklarını belirli bir tarihe kadar beyan ederek kayıt altına alma imkânının sağlandığı, ancak varlıklarını süresinde beyan eden mükellefler tarafından daha yüksek oranda vergi ödenirken kuralların öngördüğü imkândan yararlanmak suretiyle varlıklarını beyan eden mükelleflerin bu varlıklarını cüzi miktarda vergi ödemek suretiyle kayıt altına aldırabilmelerinin mümkün kılındığı, bu durumun verginin mali güce göre belirlenmesi ile vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı ilkelerine aykırılık oluşturduğu, mülkiyet hakkının ihlali sonucunu doğurduğu, hukuk devleti ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10., 13., 35. ve 73. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

75. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kurallar, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 7. maddesi yönünden de incelenmiştir.

76. Anayasa'nın 73. maddesinde herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır. Verginin mali güce göre alınması ve genelliği ilkeleriyle vergilendirmede eşitlik ve adaletin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Mali gücün unsurları gelir, servet ve harcamalardır. Mali güç; ödeme gücünün kaynağı, dayanağı, nedeni ve varlık şartıdır. Kanun koyucunun vergilendirmede, kişilerin sahip olduğu ekonomik değer ile mali güçlerini gözönünde bulundurması gerekir. Mali güce göre vergilendirme, verginin yükümlülerin ekonomik ve kişisel durumlarına göre alınmasını gerektirmektedir (AYM, E.2017/117, K.2018/28, 28/2/2018, § 22).

77. Vergide genellik ilkesi, herhangi bir ayırım yapılmaksızın mali gücü olan herkesin vergi yüküne katılmasını ve vergi ödemesini ifade eder. Anılan ilkenin amacı sosyal sınıf farkı gözetilmeksizin herkesin elde ettiği gelir, servet ya da harcamalar üzerinden vergi ödemesinin sağlanmasıdır.

78. Vergilendirmede eşitlik ilkesine göre de belirli kişi veya gruplar dil, din, ırk, cinsiyet gibi nedenlerle vergi dışı bırakılamaz. Vergilendirmede ancak mali politika, sosyal, ekonomik ve vergi tekniğinin gerektirdiği nedenlerle bazı kişiler veya gelirler vergi kapsamı dışında tutulabilir (AYM, E.2017/117, K.2018/28, 28/2/2018, § 25). Bu durum verginin mali amacı doğrultusunda

kamu hizmetlerinin finansmanı için tahsilinin yanı sıra farklı amaçlarla da kullanılan bir maliye politikası aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Özellikle ülke ekonomisini olumsuz etkileyen ve ekonomide daralmaya neden olan olayların meydana geldiği dönemlerde ekonomik sorunların giderilmesi ve istihdam düzeyinin korunması için vergi indirim, istisna ve muafiyetlerinden yararlanılmaktadır.

79. 7417 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ülkemizdeki ekonomik gelişmelere uyum, ekonomik program hedeflerinin gerçekleştirilmesi, vergide adalet, vergi rekabeti, basitlik, etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde bazı güncellemelerin yapılmasına ihtiyaç duyulmakta olduğu, bu çerçevede hazırlanan Teklifte, mükelleflerin gönüllü uyumunu gözeten, vergi güvenliğini güçlendiren, kayıt dışılıkla mücadeleye katkı sağlayan, idarenin etkin ve hızlı karar almasını sağlayan değişikliklerin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

80. Bu kapsamda kurallar da anılan amaçlara yönelik tedbirlerden biri olarak ihdas edilmiştir. Kurullarla yurt dışında bulunan altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının Türkiye'ye getirilmesi suretiyle milli ekonomiye kazandırılarak ekonominin canlandırılmasının amaçlandığı, gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerince sahip olunan ve Türkiye'de bulunan ancak işletmelerin kayıtları arasında yer almayan para, altın, döviz, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile taşınmazların kanuni defterlere kaydedilmesi suretiyle kayıtlı hâle getirilmesi ve bu suretle işletmelerinin bünyelerinin güçlendirilmesinin hedeflendiği anlaşılmaktadır.

81. Bu bağlamda gerek yurt dışında bulunan ve gerekse yurt içinde bulunup kayıt dışı kalan varlıkların bildirenler adına kayda geçirilmesinin başka bir deyişle gerçek sahiplerinin araştırılmamasının bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca kurullardan yararlanılarak bildirilen varlıklar dönem kazancının tespitinde gözetilmeksizin işletmeye dâhil edilebileceği ve defterlere kaydedilebileceği gibi vergiye tabi kazancın ve kurumlar için dağıtılabilir kazancın belirlenmesinde gözönünde bulundurulmaksızın işletmeden çekilebilecektir. Bu suretle kişiler lehine vergi bağışıklığı sağlandığı görülmektedir.

82. Ekonomik süreçte meydana gelen kimi değişiklikler yeni bir verginin konulmasını veya mevcut vergilerin kaldırılmasını ya da oranlarının azaltılıp artırılmasını gerektirebileceği gibi verginin mali amacından taviz verilmesine de neden olunabilir.

83. Kurullarla söz konusu varlıkların Türkiye'ye getirilmesi veya kayıt altına alınmasını teşvik etmek amacıyla bu varlıklar hakkında hiçbir surette vergi incelemesinin ve vergi tarhiyatının yapılmayacağına öngörülmesi suretiyle bildirilen varlıkların mali gücü göstermelerine karşın verginin mali amacından taviz verilerek anılan amaçların gerçekleştirilmesinin aracı olarak kullanılması söz konusudur. Özellikle son yıllarda küresel alanda yaşanan ekonomik daralmanın oluşturduğu olumsuzlukların giderilmesi ve ekonomik program hedeflerinin gerçekleştirilmesi bakımından önemi de gözetildiğinde bu varlıkların milli ekonomiye kazandırılması ve kayıtlı hâle getirilmelerinde kamu yararının bulunmadığı söylenemez.

84. Diğer yandan kurullar gereğince söz konusu varlıklar hakkında vergi incelemesi ve vergi tarhiyatı yapılmayacak olsa da vergi kanunları hâricindeki mevzuat hükümleri bu varlıklar bakımından da geçerli olmaya devam edecek ve bu kapsamda varlıkların gerekli incelemelere tabi tutulması ve gerektiğinde yaptırım uygulanması söz konusu olabilecektir. Bu nedenle kurullar suçtan elde edilen gelirlerin aklanmasına imkân vermemektedir.

85. Dava konusu sekizinci fıkrada Türkiye'ye getirilen veya kanuni defterlere kaydedilen varlıkların elden çıkarılmasından doğan zararların, gelir veya kurumlar vergisi uygulaması bakımından gider veya indirim olarak kabul edilmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

86. Madde gereğince bildirilen varlıkların vergiden bağışık tutulmasıyla uyumlu olarak bu varlıkların elden çıkarılmasından doğan zararların gider veya indirim olarak gözetilemeyeceği hüküm altına alınmak suretiyle bildirilen varlıkların mükelleflerin vergilendirilmeleriyle bağlantısı kesilmiş, lehe ve aleyhe etki etmesi önlenmiştir. Böylece söz konusu varlıkların satılması hâlinde ortaya çıkabilecek zararların vergilendirmede gözönünde bulundurulup bulundurulamayacağına ilişkin tereddütlerin giderilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

87. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. / Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

88. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen kanun önünde eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı; aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, kişilere ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2021/129, K.2022/33, 24/3/2022, § 23).

89. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32).

90. Eşitlik ilkesine aykırılıktan söz edilebilmesi için bir kanunun aynı hukuksal durumda olanlar arasında bir ayırım veya ayrıcalık yaratması gerekir. Kurullarla yurt dışında bulunan varlıkların veya yurt içinde bulunup kayıt dışı kalan varlıkların kime ait olduğu konusunda herhangi bir ayırım yapılmaksızın herkesin yararlanabileceği bir düzenleme yapılmıştır. Dolayısıyla yurtdışında veya yurtiçinde anılan varlıklara sahip olmak bakımından aynı konumda bulunan herkese aynı imkânlardan yararlanma hakkının verildiği görülmektedir. Öte yandan yurtiçi ve yurt dışında kayıt dışı menkul varlığı olan ve bu varlıklarını kurullardan yararlanmak suretiyle beyan ederek kayıt altına aldıkları kurulların yürürlüğe girmesinden önce varlıklarını beyan eden ve bu varlıklara ilişkin vergisel yükümlülüklerini tamamlamış olanların aynı hukuksal konumda olmadığı açıktır. Bu nedenle kurulların eşitlik ilkesine aykırı olduğu söylenemez.

91. Dava konusu on ikinci fıkrayla Hazine ve Maliye Bakanlığına, kural kapsamına giren varlıkların Türkiye'ye getirilmesi ve bildirim ile işletmeye dâhil edilmelerine ilişkin hususları, bildirim esas değerlerin tespiti, bildirim şekli, içeriği ve ekleri ile yapılacağı yeri, kuralların uygulanmasında kullanılacak bilgi ve belgeler ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi verilmiştir.

92. Anayasa'nın 73. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.*" denilerek verginin kanuniliği ilkesine yer verilmiştir. Anılan ilke takdire dayalı keyfi uygulamaları önleyecek sınırlamaların kanunda yer almasını gerektirmekte ve vergi yükümlülüğüne ilişkin düzenlemelerin konulması, değiştirilmesi veya kaldırılmasının kanunla yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

93. Vergi ve mali yükümlülüklerin kanunla konulmasını öngören anılan madde, mali yükümlülüğün yalnızca kanun ile konulabileceğini ve kanunun hiçbir şekilde bu konuda yürütme organını ve idareyi yetkili kılamayacağını ifade etmektedir. Bu bağlamda bireylerin sosyal ve ekonomik durumlarını etkileyecek keyfi uygulamalara neden olunmaması için vergilendirmede, vergiyi doğuran olayın ve vergilerin matrah ve oranlarının, yukarı ve aşağı sınırlarının, tarh ve tahakkuklarının, tahsil usullerinin, yaptırımlarının ve zamanaşımı gibi belli başlı temel öğelerinin kanunlarla belirlenmesi gerekir. Ancak kanun ile her konuyu bütün kapsam ve ayrıntılarıyla düzenlemenin mümkün olmadığı durumlarda çerçevesi çizilerek bu sınırlar içinde kalmak şartıyla uygulamaya ilişkin konularda yürütme organına açıklayıcı ve tamamlayıcı nitelikte düzenleyici idari işlem yapma yetkisi verilebilir.

94. Kurallarla gerek yurtdışındaki varlıklarını Türkiye'ye getirerek ve gerekse yurtiçindeki varlıklarını kayıtlı hâle getirerek vergi bağışıklığından yararlanabilecekler, yararlanma şartları ve süresine ilişkin esasların belirlendiği görülmekte olup kuralların vergi bağışıklığına ilişkin esaslı unsurları düzenlemediği söylenemez. Dava konusu on ikinci fıkrayla Hazine ve Maliye Bakanlığına tanınan yetki ise kurallar kapsamına giren varlıkların Türkiye'ye getirilmesi ve bildirim ile işletmeye dâhil edilmelerine ilişkin hususları, bildirim esas değerlerin tespiti, bildirim şekli, içeriği ve ekleri ile yapılacağı yeri, kuralların uygulanmasında kullanılacak bilgi ve belgeler ile uygulamaya ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi olup bu yetkinin bağışıklığın esaslı unsurlarına ilişkin olmayan teknik ve ayrıntıya ilişkin yetkiler olduğu görülmektedir.

95. Vergi bağışıklığının temel esaslarının kanunla düzenlenmiş olması ve Hazine ve Maliye Bakanlığına verilen yetkinin teknik ve ayrıntıya ilişkin olması dolayısıyla anılan kuralın verginin kanuniliği ilkesine aykırı olduğu söylenemez.

96. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 2., 7., 10. ve 73. maddelerine aykırı değildir. İptalleri talebinin reddi gerekir.

Kuralların Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

D. Kanun'un Geçici 1. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasında Yer Alan "...üçüncü fıkrası..." İbaresinin İncelenmesi

1. Anlam ve Kapsam

97. 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) ek 15. maddesinde belediyeler ve bağlı kuruluşları ile il özel idarelerinin kadro ve pozisyonlarında istihdam edilen kamu görevlilerine sosyal denge tazminatı ödenebileceği, sosyal denge tazminatının ödenebilecek aylık tutarının 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre yapılan toplu sözleşmede belirlenen tavan tutarı geçmemek üzere ilgili

belediye ve il özel idaresi ile ilgili belediye ve il özel idaresinde en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikası arasında anılan Kanun'da öngörülen hükümler çerçevesinde yapılabilecek sözleşmeyle belirleneceği hükme bağlanmıştır.

98. 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci fıkrasında 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi hükümleri çerçevesinde sosyal denge tazminatının ödenmesine belediyelerde belediye başkanının teklifi üzerine belediye meclisince, il özel idaresinde valinin teklifi üzerine il genel meclisince karar verilmesi hâlinde, sözleşme döneminde verilecek sosyal denge tazminatı tutarını belirlemek üzere ilgili mahallî idarede en çok üyeye sahip sendikanın genel başkanı veya sendika yönetim kurulu tarafından yetkilendirilecek bir temsilcisi ile belediyelerde belediye başkanı, il özel idaresinde vali arasında toplu sözleşme sürecinin tamamlanmasını izleyen üç ay içinde sözleşme yapılabileceği, bu sözleşmenin bu Kanun'un uygulanması bakımından toplu sözleşme sayılmayacağı ve bu kapsamda Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurulamayacağı öngörülmüştür.

99. Kanun'un 32. maddesinin ikinci fıkrasında yapılacak sözleşmenin toplu sözleşme dönemi ile sınırlı olarak uygulanacağı ve sözleşme süresinin hiçbir şekilde izleyen mahallî idareler genel seçimi tarihini geçemeyeceği, mahallî idareler genel seçim tarihini izleyen üç ay içinde de toplu sözleşme dönemiyle sınırlı olmak üzere sözleşme yapılabileceği, bu sözleşmeye dayanılarak yapılan ödemelerin kazanılmış hak sayılmayacağı hükme bağlanmıştır.

100. Anılan maddenin üçüncü fıkrasında ilgili mahallî idarenin; vadesi geçmiş vergi, sosyal güvenlik primi ile Hazine ve Maliye Bakanlığına olan borç toplamının gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin yüzde onunu aşması, ödeme süresi geçtiği hâlde ödenmemiş aylık ve ücret borcu bulunması veya gerçekleşen en son yıla ilişkin toplam personel giderinin, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin belediyelerde yüzde otuzunu, il özel idaresinde yüzde yirmi beşini aşması hâllerinde bu madde kapsamında sözleşme yapılamayacağı, sözleşmenin yapılmasından sonra bu şartların oluşması durumunda mevcut sözleşmenin kendiliğinden hükümsüz kalacağı belirtilmiştir.

101. 7417 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasında ise konusu suç teşkil etmemek ve kesinleşmiş bir yargı kararına müstenit olmamak kaydıyla, bu maddenin yürürlük tarihine kadar personeline yemek yardımını nakden ödeyen ya da kupon, kart, fiş, bilet ya da bu nitelikte bir ödeme aracı üzerinden gerçekleştirmek amacıyla bu ödeme araçlarının teminini bütçesinden hizmet alımı yoluyla karşılamış olan ve 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı verdiği tespit edilen il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşlarının yetkili ve görevli personeli hakkında idari veya mali yargılama ve takibat yapılamayacağı, başlamış olanların işleminden kaldırılacağı hükme bağlanmıştır. Anılan fıkra da yer alan "...üçüncü fıkrası..." ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

2. İptal Talebinin Gerekçesi

102. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla yerel yönetimlerin ödeme gücü ve mali kapasitesine aykırı olarak çalışanlarına sosyal denge tazminatı ödeyen yerel yönetimlerin yetkili ve görevli personelinin idari ve mali sorumluluğunun kaldırıldığı, buna karşın 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası ile 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesine aykırı bir şekilde sosyal denge tazminatına ilişkin sözleşme imzalamaları nedeniyle idari ve mali sorumluluğuna başvuru olan yerel yönetimlerin yetkili ve görevli personelinin sorumluluğunun kaldırılmamasının eşitlik, hukuki öngörülebilirlik ve belirlilik ilkeleriyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

3. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

103. Dava konusu kuralda, 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı verdiği tespit edilen il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşlarının yetkili ve görevli personeli hakkında idari veya mali yargılama ve takibat yapılamayacağı, başlamış olanların işleminden kaldırılacağı hükme bağlanmıştır.

104. Kural, kamu görevlilerinin kuralda belirtilen karar ve fiilleri nedeniyle idari ve mali sorumluluklarının olmadığını öngörmektedir.

105. Kamu görevlisinin idari sorumluluğu kamu görevlisi ile idare arasındaki disiplin hukuku çerçevesindeki işlemlerde ortaya çıkmaktadır. Disiplin cezaları, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla öngörülmüş, yapma veya yapmama biçiminde beliren davranış kurallarının ihlali hâlinde uygulanan idari yaptırımlardır.

106. Kamu görevlisinin görevinin gereklerini yerine getirmemesi nedeniyle her hâlükârda disiplin işlemlerinin yürütülmesini zorunlu kılan bir hükme Anayasa'da yer verilmemiştir. Yasamanın genelliği ilkesi gereğince Anayasa'da düzenlenmemiş bir konuda kanun koyucunun düzenleme yapabileceği, bu konudaki tercihin Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla kanun koyucunun takdiri kapsamında kaldığı kabul edilmelidir. Bu bağlamda devletle kamu görevlisi arasında gerçekleşen disiplin hukukunun sonucu olan idari sorumluluğun ortadan kaldırılması kanun koyucunun takdirindedir (AYM, E.2020/18, K.2021/38, 3/6/2021, § 34).

107. Bunun yanı sıra idari eylem ve işlemler ihdas edilirken bireylerin bazı haklarının ihlal edilmesi nedeniyle çeşitli zararların ortaya çıkması mümkündür. Bu zararların giderilmesi yükümlülüğü, hukuk alanında sorumluluk olarak kabul edilmektedir. Anayasa'nın 129. maddesinin beşinci fıkrasına göre *"Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir."* Bu hükümlerle, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri her türlü kusurdan kaynaklanan tazminat davalarının muhatabının idare olduğu açıkça ifade edilmektedir. Ancak kusuruyla idareyi zarara uğratan kamu görevlisinin sorumluluğu ortadan kaldırılmamış, uğranılan mali zarar için sorumlu kamu görevlisine rücu edilmesi zorunlu kılınmıştır.

108. Dava konusu kuralda ise kamu görevlisinin görevsel kusurundan kaynaklanan tazmin sorumluluğuna ilişkin bir düzenlemenin yer almadığı, 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı verdiği tespit edilen kamu görevlileri hakkında mali sorumluluğun ortadan kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

109. Buna göre il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşlarının yetkili ve görevli personelinin kuralda belirtilen karar ve fiilleri nedeniyle idari ve mali sorumluluklarının olmadığını öngören kuralın kanun koyucunun takdir yetkisi çerçevesinde Anayasa'yla bağdaşmayan bir yönü bulunmamaktadır.

110. Öte yandan kuralda, 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı verdiği tespit edilen il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşlarının yetkili ve görevli personeli hakkında idari veya mali yargılama ve takibat yapılamayacağı, başlamış olanların işleminden kaldırılacağı hükme bağlanmış olup 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci ve ikinci fıkrası ile 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesine aykırı bir şekilde sosyal denge tazminatına ilişkin sözleşme imzalayan mahallî idarelerin yetkili ve görevli personeli hakkında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Esas Sayısı : 2022/110

Karar Sayısı : 2023/115

111. 4688 sayılı Kanun'un 32. maddesinin üçüncü fıkrasında sosyal denge tazminatı verilebilmesi için ilgili mahallî idarenin vadesi geçmiş vergi, sosyal güvenlik primi ile Hazine ve Maliye Bakanlığına olan borç toplamına ilişkin kısıtlamaların dikkate alınması gerektiği, borç toplamının anılan fıkra da belirtilen sınırların üzerinde olması durumunda sosyal denge tazminatına ilişkin sözleşme yapılamayacağı düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin birinci ve ikinci fıkrası ile 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesinde ise sosyal denge tazminatının miktarı ve tespit usulü, sözleşme yapmaya yetkili olanlar ile sözleşme yapılamayacak dönemlere ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

112. Buna göre anılan Kanun'un 32. maddesinin üçüncü fıkrası ile aynı maddenin birinci ve ikinci fıkrası ve 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesinden kaynaklanan nedenlerle yapılacak olan idari veya mali yargılama ve takibatlara ilişkin eylemlerin ve şartların farklı olduğu anlaşıldığından anılan düzenlemelerin kapsamına giren kişilerin aynı hukuksal konumda olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla belirtilen kişiler arasında eşitlik karşılaştırması yapılmasına imkân bulunmamaktadır.

113. Bu itibarla kuralda aynı durumda bulunan bazı kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali sonucunu doğuracak bir düzenleme söz konusu değildir. Farklı hukuksal konumda olanların farklı hukuksal düzenlemelere tabi olmalarının eşitsizliğe yol açtığı ileri sürülemez (AYM, E.2008/54, K.2011/45, 10/3/2011). Dolayısıyla kuralın kanun önünde eşitlik ilkesini ihlal etmediği sonucuna varılmıştır.

114. Kaldı ki 4688 sayılı Kanun'a 16/11/2022 tarihli ve 7421 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle eklenen geçici 16. maddede; *"Konusu suç teşkil etmemek kaydıyla; bu maddenin yürürlük tarihine kadar bu Kanun veya 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 15 inci maddesi hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı ödediği tespit edilen il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve bağlı kuruluşları ile bunların üyesi olduğu mahalli idare birliklerinin yetkili veya görevli olan sorumluları hakkında yapılan bu ödemeler nedeniyle idari veya mali yargılama ve takibat yapılamaz; başlamış olanlar işlem den kaldırılır."* denilmek suretiyle 4688 sayılı Kanun veya 375 sayılı KHK'nın ek 15. maddesi hükümlerine aykırı olarak sosyal denge tazminatı ödediği tespit edilen yerel yönetimlerin yetkili ve görevli personelinin idari veya mali sorumluluğu da kaldırılmıştır.

115. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

116. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

117. 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 70. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"...Cumhurbaşkanı..."* ibaresi ile 5378 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan *"...sekiz yılı..."* ibaresinin iptalleri nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan 5434 sayılı Kanun'un mülga ek 70. maddesinin ikinci fıkrasının kalan kısmı ile 5378 sayılı Kanun'un geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptalleri gerekir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

118. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

1/7/2022 tarihli ve 7417 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 1. 2. maddesiyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga ek 70. maddesinin yeniden düzenlenen ikinci fıkrasında yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ibaresine,

2. 47. maddesiyle 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının üçüncü cümlesinde yer alan "...dört yılı..." ibaresinin "...sekiz yılı..." şeklinde değiştirilmesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 29. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 27. maddesine eklenen üçüncü fıkraya,

2. 50. maddesiyle 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 15. maddenin (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) numaralı fıkralarına,

3. Geçici 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "...üçüncü fıkrası..." ibaresine,

yönelik iptal talepleri 22/6/2023 tarihli ve E.2022/110, K.2023/115 sayılı kararla reddedildiğinden bu fıkralara ve ibareye ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

22/6/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

1/7/2022 tarihli ve 7417 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 2. maddesiyle 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun mülga ek 70. maddesinin yeniden düzenlenen;

1. İkinci fıkrasında yer alan "...Cumhurbaşkanı..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

2. İkinci fıkrasının kalan kısmının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE,

B. 29. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 27. maddesine eklenen üçüncü fıkranın Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE,

C. 47. maddesiyle 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un geçici 3. maddesinin altıncı fıkrasının;

1. Üçüncü cümlesinde yer alan "...dört yılı..." ibaresinin "...sekiz yılı..." şeklinde değiştirilmesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

Esas Sayısı : 2022/110

Karar Sayısı : 2023/115

2. Üçüncü cümlesinin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE,

Ç. 50. maddesiyle 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 15. maddenin (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11) ve (12) numaralı fıkralarının Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve iptal taleplerinin REDDİNE,

D. Geçici 1. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan "...üçüncü fıkrası..." ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE,

22/6/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR